

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 2- 1971

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 2 - 1971

(Tijdvak van 1-2-1971 t/m 28-2-1971)

I N H O U D

No. 1.041.369

Blz.

I. Het Extremisme in Nederland

De herdenking van de februari-staking door

de CPN

1

Eenheidspolitiek

3

De CPN over de volkstelling

4

De landelijke actie tegen de "anti-stakingswet"

5

Verhouding van de CPN tot de Spaanse CP

7

II. Ontwikkelingen in de internationale communis-
tische bewegingBeknopt overzicht van de belangrijkste gebeur-
tenissen in de communistische beweging in de
laatste weken

9

HET EXTREMISME IN NEDERLAND

De herdenking van de februari-staking door de CPN

De CPN heeft, evenals in voorgaande jaren, via een door haar gecontroleerd comité, een oproep doen uitgaan tot herdenking van het feit, dat zij nu dertig jaar geleden de februari-staking wist "te organiseren en te proclameren, toen dit door de omstandigheden geboden werd en de massa van de bevolking hiertoe bereid was". Het comité was, zoals te doen gebruikelijk, samen gesteld uit een kern van CPN-leden, met daar omheen een groot aantal min of meer prominente figuren, van wie werd verwacht, dat zij krachtens de verscheidenheid van hun maatschappelijke posities grote groepen van de bevolking in beweging zouden kunnen brengen. Volgens "De Waarheid" werden functionarissen uit de Partij van de Arbeid, het NVV, de Algemene Studentenvereniging Amsterdam (ASVA), en de Katholieke Werkende Jongeren bereid gevonden in het comité zitting te nemen.

De oproep, die op 4-2-1971 in "De Waarheid" werd gepubliceerd, wakte alle Amsterdammers op om op 25 februari om vijf uur deel te nemen aan een defilé langs de Dokwerker, te houden na de kranslegging door het gemeentebestuur. Om het risico van een teleurstellende opkomst te vermijden heeft het dagelijks bestuur van de CPN alle lagere besturen verzocht zoveel mogelijk mensen ("autobussen vol") aan de herdenkingsbijeenkomst te doen deelnemen. Daartoe werden in de bedrijven, buurten en plaatsen "brede comité's" gevormd, die "op de grondslag van de actuele betekenis van de februari-staking" enkele honderden adhaerenten wisten aan te trekken.

De voorbereiding van de herdenking stond dit jaar in sterke mate onder de persoonlijke invloed van oud-partijvoorzitter De GROOT, die consigne gegeven had de herdenking ditmaal niet te beperken tot een eerbetoon aan de doden, doch door het meevoeren van politieke leuzen uiting te geven aan de weerstand tegen de huidige regeringspolitiek en "tegen elke discriminatie van mensen wegens hun afstamming" (De GROOT in een "Waarheid"-artikel d.d. 7-1-1971). Hierop aansluitend spraken de ondertekenaars van de door de CPN-leiding geconcipeerde oproep zich uit "voor uitbanning

van het anti-semitisme in elke vorm en waar ook ter wereld" en tegen "het maken van onderscheid (onverschillig met welk doel, onder welke benaming of voorwendsel) tussen burgers van joodse afstamming en de andere burgers in onverschillig welk land".

Met deze uitspraken wenst de CPN-leiding duidelijk te maken dat zij gekant is tegen de processen welke onlangs in Leningrad tegen joden zijn gevoerd en tegen het in de Sowjet-Unie voor joden geldende voorschrift een J in hun persoonsbewijzen te dragen.

Tijdens de herdenking zelve werd, na de kranslegging door het gemeentebestuur van Amsterdam, namens het partij-bestuur van de CPN een krans gelegd door de heren De GROOT en HOEKSTRA. De "massale aanwezigheid van jongeren en ouderen uit de werkende klasse en middenstand" werd in "De Waarheid" geïnterpreteerd als een daad van "verzet tegen nieuwe verschijnselen van een autoritaire geest en dictatoriale neigingen, die een gevaar voor de vrijheid kunnen worden". Hoewel "De Waarheid" sprak over "duizenden" hebben volgens betrouwbaarder schattingen iets meer dan duizend mensen aan het defilé deelgenomen. Van een "massale deelname" uit andere districten was geen sprake.

Eenheidspolitiek

Het streven van de CPN naar eenheid van actie met andere vooruitstrevende groeperingen heeft zich, behalve bij de herdenking van de februari-staking, ook gemanifesteerd in een demonstratieve optocht tegen "de uitbreiding van de agressie-oorlog in Zuid-Oost-Azië". Deze demonstratie, die waarschijnlijk als een CPN-initiatief moet worden beschouwd, werd gehouden in Amsterdam op 12 februari. De oproep daartoe was, aldus het partij-orgaan, uitgegaan van de Algemene Studentenvereniging Amsterdam, de Federatie van Jongerengroepen in de PvdA afdeling Amsterdam, het (communistische) Algemeen Nederlands Jeugd Verbond, de Katholieke Werkende Jongeren, het NVV-jongerencontact, de Socialistische Jeugd, het comité Hulp Bevrijdingsfront Vietnam, het Vietnam-Bulletin en het Suriname-comité. Voorafgaand aan de demonstratie werd bij het Amerikaanse consulaat een zogenaamde picketline gehouden, waarvan volgens "De Waarheid" "vele bekende Amsterdammers" deel uitmaakten. Hoewel "De Waarheid" melding maakte van duizenden deelnemers werd er in feite door ongeveer 700 personen aan de demonstratie deelgenomen.

De tot stand gekomen vorm van samenwerking tussen de Partij van de Arbeid, nog altijd het belangrijkste object voor de eenheidspolitiek, en D'66, door de CPN verfoeid als een mantelorganisatie van de CIA, heeft in CPN-ledenvergaderingen de vraag doen rijzen of met een dergelijke PvdA nog wel samenwerking mogelijk is. Het antwoord van de partijleiding daarop luidde bevestigend in die zin, dat niet gestreefd moet worden naar samenwerking met de partij-top, die naar CPN-opvatting in ernstige mate van haar leden is vervreemd, doch met de gewone leden en lagere kaderleden. In overeenstemming hiermee bestaan in het CPN-district Amsterdam plannen om bezoeken te brengen aan die leden van de PvdA, waarvan wordt verwacht, dat zij wellicht bereid gevonden kunnen worden hun partij de rug toe te keren.

VERTROUWELIJK

De CPN over de volkstelling

De CPN neemt ten opzichte van de volkstelling een betrekkelijk indifferent standpunt in. Fractievoorzitter BAKKER zette in de Tweede Kamer, bij de behandeling van de interpellatie van mej. GOUDSMIT en de heer WIEBENGA op 10 februari uiteen, dat de CPN destijds tegen de volkstellingswet had gestemd, niet omdat zij tegen de volkstelling als zodanig was ("die kon, zij het beperkt, nut hebben"), maar omdat zij onvoldoende waarborgen aanwezig achtte inzake het respect voor de persoonlijke levenssfeer. Volgens de CPN-woordvoerder kunnen de vragenlijsten voor het merendeel van de bevolking nauwelijks een bezwaar opleveren hoewel voor minderheids-groepen wel bedenkingen zullen blijven bestaan.

Naar CPN-opvatting is de volkstelling, hoewel "gebombardeerd tot een onderwerp van verheven debatten vol principes", in wezen "een zeer wereldlijke aangelegenheid, waarin het slijk der aarde een hoofdrol speelt": de vragen die gesteld worden "besparen de concerns heel wat marktonderzoek" en "vormen een voornaam belang als toetssteen voor de steekproeven, enquêtes, marktonderzoeken, die zij organiseren!"

Zowel door de Tweede Kamerfractie als door "De Waarheid" werd aandacht besteed aan het verzet dat in andere dan CPN-kringen tegen de volkstelling is gevoerd. "De Waarheid" stelde, dat het "vanzelfsprekend een individuele beslissing" is of men gegevens aan anderen wenst te verstrekken. De "individuele weigering", die sommige protestgroepen propageren, wordt door de CPN echter beschouwd als een stap terug op het gebied van de politieke actie. Het "Comité Waakzaamheid Volkstelling", "waarin duistere figuren als Frits KIEF, kabouterdom en meer van deze ritselaars hun plaatsje gevonden hebben", wordt een "provocatorische opzet" verweten.

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

De landelijke actie tegen de "anti-stakingswet"

Na het Utrechtse comité, waarover reeds gemeld werd in het voorgaande maandoverzicht, kan ook de oprichting van het "Zaans comité tegen de anti-stakingswet" als een geslaagd CPN-initiatief worden gezien. Op 3 februari j.l. maakte het dagblad "De Waarheid" melding van de totstandkoming van dit comité, waarin vijf PvdA-gemeenteraadsleden, vier voorzitters van plaatselijke NVV-bonden, een voorzitter van een plaatselijke NKV-bouwvakbond en een voorzitter van een PPR-afdeling naast bekende en minder bekende communisten zitting hebben. Opmerkelijk snel was de leiding van het Zaanse CPN-district er in geslaagd dit comité "op brede basis" te formeren.

Kennelijk gaven deze beide successen (te Utrecht en in de Zaanstreek) de CPN-leiding de nodige ruggesteun, want de agitatie tegen het wetsontwerp "Wettelijke regeling van de werkstaking" werd in het partijblad "De Waarheid" fors opgevoerd. De uitspraken in kort geding (inzake de stakingsactie van het Rotterdamse sleepbootpersoneel en de looneis van de erkende vakbonden bij de Rotterdamse electrotechnische industrie gesteld) gaven de redactie van "De Waarheid" volop reden tot kritiek op de gestelde afkoelingsperiode en op het loonmatigingsbesluit als ^{mede} op de "anti-stakingswet". Met nadruk werd steeds weer gesteld, dat loonmatigingsbesluit en wettelijke regeling van de werkstaking een aantasting van de rechten van de (erkende) vakbeweging vormen. Uiteraard gaf de Memorie van Antwoord, welke de ministers van Justitie en van Sociale Zaken op 22 februari j.l. indienden bij de Staten-Generaal, "De Waarheid" ook reden tot een heftige aanval:

"Duidelijk spreken de anti-democratische bedoelingen van het wetsontwerp nog eens uit de beschouwingen, die in de Memorie van Antwoord worden gewijd aan stakingen tegen maatregelen van de regering."

Over het optreden van de CPN-fractie berichtte het partijdagblad:

"Zij kenschetste het wetsontwerp als een grove aantasting van het recht op stakingen en een ernstig gevaar voor de positie van de vakbeweging."

VERTROUWELIJK

Op 18 februari j.l. zag de heer Van TURNHOUT (redacteur van "De Waarheid") in zijn artikel "Afkoelen of aanvechten ?" het aldus:

"De toenemende justitiële inmenging (...) is het gevolg van het feit dat er zo'n ontwerp van een anti-stakingswet bij de Tweede Kamer ligt (...) en die alleen al door zijn aanwezigheid-in-ontwerp aanmoedigt tot een dergelijke activiteit."

Na instemmend geconstateerd te hebben, dat ook het NVV- orgaan "De Vakbeweging" het gevaar onderkende (in de Britse anti-stakingswet) en na verwezen te hebben naar successen in de loonstrijd en "de vrees en zwakte van de grote ondernemers tegenover eensgezinde acties", besloot de heer Van TURNHOUT met:

"... dat nu de consequenties uit de gebeurtenissen van de laatste tijd getrokken moeten worden - met name ten opzichte van de anti-stakingswet ! Het kan er niet om gaan dit stuk wetgeving tegen de arbeiders en tegen de vakbeweging wat te fatsoeneren en hier en daar een plooi te glad te strijken. De anti-stakingswet mag er niet doorkomen ! Hij moet van de baan !"

Op 27 februari j.l. kwamen dan ook op initiatief van het communistische "Landelijk comité tegen de anti-stakingswet" vertegenwoordigers van diverse actiecomité's in Utrecht bijeen. Hierbij waren uiteraard aanwezig leden van het Utrechtse en van het Zaanse actiecomité tegen de stakingswet, maar ook van het "Centraal actiecomité Oost-Groningen", het Amsterdams Bouwvakactie-Comité en de beide Rotterdamse comité's ("Havencommissie" en "Actiecommissie Sleepbootbemanningen"). De beide laatstgenoemde vormen waarschijnlijk het comité in het Waterweggebied "dat een grootscheepse actie voorbereidt tegen de plannen van het kabinet-De JONG om het stakingsrecht te knevelen", zoals het dagblad "De Waarheid" dit op 1 maart j.l. omschreef.

Het communiqué, dat na afloop van de bijeenkomst werd uitgegeven, stelt dat het stakingsrecht - onverkort en ook geldend voor het overheidspersoneel - als een principieel vrijheidsrecht in de grondwet moet worden opgenomen. Aangekondigd werd een brochure van het "Landelijk comité tegen de anti-stakingswet", waarin dit comité zijn standpunt uiteenzet. Deze brochure zou in de eerste week van maart 1971 verschijnen. Verder zouden - aldus het communistische dagblad - "in een reeks van gebieden en plaatsen van ons land" bijeenkomsten tegen het wetsontwerp worden voorbereid.

De verhouding van de CPN tot de Spaanse CP

In maandoverzicht 12-1970 werd reeds de veronderstelling geuit, dat de CPN-leiding de banden met de Spaanse CP (d.w.z. de onder leiding van Santiago CARRILLO staande PCE) zou willen herstellen. Een aanwijzing in die richting was het uitblijven van een reactie van de CPN-leiding op het deelnemen van diverse CPN-leden aan de hulpactie "Acción Fuego" ("Actie Vlam"). Aangezien in het kader van deze PCE-hulpactie samengewerkt wordt met dissidente communisten en andere (voormalige) "vijanden van de partij", mocht een standpuntbepaling van het partijbestuur verwacht worden, want noch de actie noch de deelname eraan kon voor de CPN-leiding verborgen blijven. Uit het stilzwijgen van de CPN-leiding werd duidelijk dat de CPN voorzichtig doende is een goede indruk bij de PCE-leiding te vestigen. Een andere aanwijzing dat de CPN betere verbindingen wenst met de PCE, was de vermelding van de rede van Pablo ASCARATE tijdens de Londense conferentie betreffende de multi-nationale ondernemingen. Het Spaanse partijbestuurslid werd als enige niet-Nederlander de eer waardig gekeurd in "De Waarheid" van 14 januari j.l. (positief) vermeld te worden.

Op 25 februari j.l. bevatte het CPN-partijdagblad een uittreksel uit de redevoering, die de secretaris-generaal van de PCE, Santiago CARRILLO, eind december 1970 voor PCE-partijkaders uitsprak en die in het Spaanse communistische tijdschrift "Mundo Obrero" van 8 januari j.l. volledig werd weergegeven. De door de redactie van "De Waarheid" geciteerde passages vestigen de indruk, dat de CPN-leiding aan haar aanhang wenst duidelijk te maken, dat zij niet onwelwillend staat tegenover de hulpacties ten behoeve van de Spaanse politieke gevangenen, maar zich verder (nog) niet tot een duidelijke uitspraak pro of contra deelname wil laten verleiden.

Inmiddels zijn als gevolg van de "Acción Fuego" in een aantal plaatsen in ons land comité's (onder diverse namen) gevormd, die zich bezighouden met materiële steunverlening aan de Spaanse politieke gevangenen en hun familieleden. In enkele van die comité's wordt min of meer openlijk deelgenomen door leden van de CPN. Vooral nog blijken de sleutelposities in die comité's in handen van Oud-Spanjestrijders, al dan niet lid CPN. Uit de beginselverklaringen van die comité's en uit de door hen gepubliceerde namenlijsten van voor hulp in aanmerking komende gevangenen, blijkt dat een

VERTROUWELIJK

(rechtstreeks) contact bestaat resp. met "Acción Fuego" (geleid door de Cud-Spanjestrider en dissident communist Petrus LAROS te Utrecht) en met het Nederlands secretariaat van de "Westeuropese conferentie voor Spanje" (= Gertrud van REEMST - de VRIES, lid CPN en oud-verpleegster bij de "Internationale Brigade").

Uit het feit, dat de CPN-leiding zich niet duidelijk vóór de hulpactie uitspreekt, blijkt dat zij nog niet toe is aan een openlijke herziening van haar standpunt van 1964, toen zij contacten met de (illegale) Spaanse CP verbood, omdat zij niet de indruk wenste te vestigen aan een "internationaal illegaal complot" mee te werken. Anderzijds valt te concluderen uit het uitblijven van een verbod tot deelname aan de hulpactie, dat de CPN-leiding hierin een mogelijkheid ziet tot verbetering van de contacten met de Spaanse CP.

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

In de Sino-Sowjetbetrekkingen is nauwelijks enige ontwikkeling te bespeuren. Over het verloop van het grensoverleg in Peking wordt geen enkele mededeling gedaan en het heeft er dan ook alle schijn van dat beide partijen zich voorlopig tevreden stellen met de formele normalisatie op staatsniveau, die tenminste enige garantie biedt voor de status quo.

Op het partijvlak lijkt er nog geen sprake te zijn van enige toenadering, al doen in Moskou hardnekkige geruchten de ronde als zou de CPSU de CP-China gepolst hebben over een eventuele deelname aan haar aanstaande congres. Volgens die geruchten zouden de Chinezen zich bereid hebben verklaard aan een uitnodiging gehoor te geven als het CPSU-congres de "zaak-STALIN" zou heropenen. Het valt voorsnog niet aan te nemen dat de Sowjetleiders geneigd of bij machte zullen zijn STALIN nu nog die behandeling te geven, die de Chinezen hem toewensen. Op de komst van een Chinese partijdelegatie naar Moskou moet dan ook niet gerekend worden.

De Sowjet-Unie staat momenteel in het teken van de voorhoedegevechten voorafgaande aan het 24ste CPSU-congres, dat eind maart zal moeten beginnen. Hoewel er weinig van deze krachtmeting aan de oppervlakte komt, zijn er toch wel tekenen die er op wijzen dat de verschillende stromingen in de partij zich thans zo sterk mogelijk trachten te maken voor de komende gebeurtenis. Zo zijn er aanwijzingen dat een ultra-conservatieve pressiegroep in partijtop en legerleiding aanstuurt op een regelrechte "restalinisatie". De Sowjet-Unie telt dan ook ongetwijfeld nog steeds een niet onaanzienlijk aantal overtuigde stalinisten, carrièrejagers en rancuneuze slachtoffers van CHROESTSJOV's destalinisatie, die een eerdere herstel van STALIN ten zeerste zouden toejuichen. Niettemin is de algemene indruk dat de huidige starre, doch gematigd conservatieve topleiding onder aanvoering van partijchef BREZHNEV het heft vrij stevig in handen heeft en zich wel zal weten te handhaven. Deze machtsgroep schijnt weliswaar een algehele verharding van de partijlijn na te streven, maar toch niet uit te zijn op een "restalinisatie" in de enge zin van het woord.

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

De doorgaans goed geïnformeerde Oost-Europse specialist van o.a. Le Monde, KAROL, meent te weten dat het CPSU-secretariaat enige tijd geleden de topfiguren uit het pers- en propaganda-apparaat bij zich heeft ontboden om hen op het hart te binden een eind te maken aan de toenemende vloed "stalinistische" publicaties. KAROL acht deze toedracht typerend voor de houding van de huidige Sowjetleiding, die enerzijds niet terug wil naar een primitief stalinisme met massale repressie en bloedige terreur, maar anderzijds geporteerd is voor een "nieuwe versie van het stalinisme", die het volk discreter, maar niet minder effectief onder de duim moet houden.

Deze politiek spreekt ook uit het op 14 februari gepubliceerde ontwerp voor het Vijfjarenplan 1971-1975, dat aan het partijcongres zal worden voorgelegd. Dit concept voorspelt een straf-fere discipline door een "hoog tempo in de productie ontwikkeling" en een "versnelde groei van de arbeidsproductiviteit" voor de komende jaren af te dwingen, maar komt tegelijkertijd tegemoet aan eventuele ontevredenheid onder de bevolking door een "aanzienlijke groei van de levensstandaard" in het vooruitzicht te stellen. Zelfs voorziet het plan voor het eerst in de Sowjetgeschiedenis in een snellere groei van de productie van consumptiegoederen, dan van de zware industrie, waaronder ook bijna de gehele defensie-sector ressorteert. Deze prioriteit voor de lichte industrie is evenwel slechts relatief van aard, want in absolute cijfers gerekend wordt nog steeds aanmerkelijk meer gold in de zware industrie gestoken. Toch wordt deze accentverschuiving algemeen geïnterpreteerd als een overwinning van de meer pragmatische technocraten op de harde dogmatici. Wellicht is deze overwinning in de hand gewerkt door de recente onlusten in Polen, die mede veroorzaakt werden door kwantitatieve en kwalitatieve tekorten in de consumptieve sfeer.

Dat deze zege overigens niet zonder strijd bevochten is, zou kunnen blijken uit het feit dat de publicatie van het ontwerpplan enige maanden is vertraagd en door het centrale partijcomité hoet goedgekeurd te zijn zonder dat dit orgaan in plenaire zitting bijeen geweest is. De zes-regelige aankondiging van die goedkeuring was tegen het normale gebruik in ondertekend door BREZNEV persoonlijk in zijn hoedanigheid van algemeen secretaris van het CC,

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

hetgeen als een nieuw bewijs kan gelden van diens groeiende status binnen de collectieve leiding.

In Polen lijkt de situatie in februari in vergelijking tot de voorgaande maand nauwelijks verder gestabiliseerd te zijn. Volgens berichten uit het land zelf blijft partijleider GIEREK Polen doorkruisen om de gemoederen te sussen en klachten aan te horen van arbeiders, die niet zelden structurele wijzigingen in het Poolse bestel bepleiten. De Poolse leiders hebben zich echter tot nu toe slechts beperkt tot het doen van enige concessies, die de sfeer in de Poolse samenleving ongetwijfeld ten goede kunnen komen, maar de structuur van die samenleving in wezen onaangetast laten. Een van die concessies lijkt de verrassende degradatie van Politburolid en partijsecretaris KOCIOLEK, die uit deze functies ontslag nam op het op 6 en 7 februari gehouden achtste plenum van het centraal comité van de Poolse CP, waar overigens ook nog andere ontslagen openbaar werden gemaakt of geformaliseerd.

Tijdens dit CC-plenum, dat volgens het Poolse persbureau PAP was gewijd aan "de decembergebeurtenissen en de huidige taken van de partij", werd een "positief plan voor het heden en de toekomst" opgesteld, dat erop gericht zal zijn "de banden van de partij met de arbeidersklasse en het hele volk te herstellen en haar basis zal vinden in een dialoog met partijleden en niet-partijleden" en dat democratisering van de partij en de vakbonden zal moeten garanderen.

Het tijdens dit CC-plenum openbaar gemaakte ontslag van KOCIOLEK was in het recente verleden geëist door ontevreden arbeiders in Gdansk in verband met het optreden van KOCIOLEK tijdens de onlusten in december. In een adem werd toen ook het aftreden geëist van de huidige tweede man in de Poolse partijhiërarchie MOCZAR, een aftreden dat in de naaste toekomst stellig niet verwacht kan worden. Het lijkt er zelfs op dat MOCZAR erin geslaagd is vaster dan voorheen in het zadel te komen. Zo is het hem gelukt de belangrijkste posten in het Poolse partij-secretariaat, het orgaan dat belast is met de dagelijkse gang van zaken binnen de partij, vast in handen te krijgen. MOCZAR zelf is partijsecretaris voor leger, veiligheidsdiensten, "administratieve organen" en volksgezondheid, terwijl OLSZOWSKI, die door velen als een MOCZAR-aanhanger wordt

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

beschouwd, de contrôle heeft over pers, cultuur en jeugd. Deze combinatie alleen al geeft de groep MOCZAR een belangrijk overwicht in de partij, zelfs als buiten beschouwing wordt gelaten dat MOCZAR - zoals de geruchten willen - een vaste greep heeft op de partijsecretarissen voor organisatie, voor ideologie en propaganda en voor buitenlandse politiek, parlement en wetenschap.

Volgens tot oordelen bevoegde personen zou het voor een eerste partijsecretaris vrijwel onmogelijk zijn de partij in zijn greep te houden als hij niet verzekerd is van de steun van de partijsecretaris voor leger, veiligheidsdiensten en "administratieve organen", de sectoren die MOCZAR in Polen persoonlijk beheert.

Tegen deze achtergrond is het vermoeden gewettigd dat het in het voorgaande genoemde optreden van KOCIOLEK inderdaad beschouwd moet worden als een concessie aan de ontevreden arbeiders. Volgens deskundige waarnemers zou het niet tot de onmogelijkheden behoren dat KOCIOLEK op den duur als functionaris bij een of andere regeringsinstantie zal terugkeren.

Dat de huidige Poolse leiders erop uit zijn de explosieve krachten in het land voorlopig te neutraliseren zonder direct over te gaan tot wezenlijke hervormingen, die het huidige labiele evenwicht in de partij in gevaar kunnen brengen of die de Sowjet-Unie tot ingrijpen zouden kunnen verleiden, moge ook blijken uit het feit dat de op 12 december bekend gemaakte prijsverhogingen op 15 februari - na het uitbreken van omvangrijke stakingen in het belangrijke textielcentrum Lodz - werden ingetrokken en per 1 maart ongedaan werden gemaakt. Een nogal verrassende wending als in aanmerking wordt genomen dat nauwelijks een week eerder op het achtste CC-plenum partijleider GIEREK alleen nog maar een loonsverhoging van ruim 10% in het vooruitzicht kon stellen voor de eerstkomende vijf jaar, waarbij hij overigens wel stelde dat er dan "hard en gedisciplineerd gewerkt moest worden". Premier JAROSCEWICZ, die de prijsverlagingen persoonlijk aan het Poolse volk meedeelde, verklaarde voorts dat de bijstand aan de laagst betaalden zal worden gehandhaafd en dat de prijzen voor meer luxueuze consumptiegoederen verlaagd zullen blijven.

Deze totaal onverwachte beslissing was volgens premier JAROSCEWICZ mogelijk geworden door de - blijkbaar niet eerder onderkende - uitermate gunstige vooruitzichten voor de productie in de landbouw en veeteelt en doordat de Sowjet-Unie aan Polen

VERTROUWELIJK

een belangrijke lening had verstrekt. In dit verband werd vernomen dat de Sowjet-Unie haar in december aan Polen toegezegde graanlevering van 2 miljoen ton zou hebben verhoogd tot 3½ miljoen ton.

Ongetwijfeld zal deze prijsdaling de onrust bij een groot deel van de ontevreden arbeiders wegnemen en de Poolse leiders de gelegenheid geven hun, naar het soms lijkt, nogal wankele machtspositie te versterken.

Dat er tegen de nieuwe leiders oppositie is ligt voor de hand al was het alleen maar doordat de relatief nogal gematigde houding van GIEREK c.s. op het achtste plenum t.o.v. de vroegere partijleiding * stellig ongenoegen zal hebben opgewekt bij dogmatische groeperingen als de neo-partisanen verenigd rond de eerste partijsecretaris van Warschau Jan KEPA, zoals ook de door GIEREK aangekondigde democratisering van de partij en de vakbonden en het streven, dat erop gericht is het parlement meer invloed te geven, in dogmatische kringen op weerstand zal stuiten.

Dat er inderdaad een dergelijke oppositie bestaat tegen de nieuwe leiders bleek uit een artikel, dat in de tweede helft van februari verscheen in het hoofdstedelijke partijdagblad Zycie Warszawy, waarin gesteld werd, dat "er een harde strijd wordt gevoerd op vele niveaus tussen de oude en de nieuwe garde. Tegenstanders van algemene vernieuwing zijn bereid daadwerkelijk de stelling te verdedigen dat het noodzakelijk is over en niet samen met de gemeenschap te regeren". Het artikel stelde dat de nieuwe leiders geen steun krijgen van personen, die zich bedreigd voelen door onlangs ingevoerde of aangekondigde veranderingen.

Ondanks de nogal gematigde uitlatingen van de nieuwe leiders en de te onderkennen "democratiserings" tendenzen lijken de Poolse autoriteiten vast van plan opposanten tegen hun politieke en economische beleid zonodig met harde hand het zwijgen op te leggen.

Op 27 februari heeft de regering nl. een wetsvoorstel ingediend, dat het mogelijk moet maken "onverbeterlijke a-sociale elementen" na herhaalde waarschuwing in "opvoedingskampen" te plaatsen, die rechtstreeks onder het ministerie van Binnenlandse Zaken zullen ressorteren.

*GIEREK stelde daar bv. met nadruk niet uit te zijn op een "afrekening" en niet alleen de schuld te willen geven aan de vroegere leiding. Gewaakt zal moeten worden tegen voorbarige conclusies, gedreven door bestaande gevoelens van onbehagen, aldus GIEREK.

VERTROUWELIJK

Wat betreft de nabije toekomst lijkt het aannemelijk dat de Poolse leiders hun aandacht voornamelijk zullen richten op het consolideren van hun nieuw verworven machtsposities, een consolidatie die bereikt zal moeten zijn voordat het volgende partijcongres - waarschijnlijk nog dit jaar - zal worden gehouden.

In Roemenië vond van 10 tot 11 februari een CC-plenum plaats, waarop kennelijk ernst is gemaakt met reeds vroeger aangekondigde hervormingen, die het partij- en regeringsapparaat moeten "stroomlijnen" en de onbevredigende economische situatie moeten verbeteren.

Het opvallendste was het ontslag als partijsecretaris van TROFIN, die in die hoedanigheid niet alleen verantwoordelijk was voor landbouwaangelegenheden, maar naar algemeen werd aangenomen ook voor partijorganisatie en kader, waarom hij wel als CEAUSESCU's rechterhand en kroonprins werd beschouwd. Hoewel TROFIN lid blijft van het permanent partijpresidium en het executief comité en hij bovendien benoemd werd tot voorzitter van de vakbonden, lijkt zijn politieke ster toch wel gedaald - voorlopig tenminste. Dit zou verband kunnen houden met de slechte landbouwresultaten onder zijn mandaat, ook al waren die goeddeels te wijten aan de catastrofale overstromingsramp van vorig jaar. Overigens motiveerde radio Boekarest zijn ontslag als een gevolg van de opheffing van de functie van partijsecretaris voor de landbouw in het kader van de hervormingen.

Anderzijds kan TROFIN's nieuwe benoeming tot vakbondsvoorzitter ook worden opgevat als een poging tot verhoging van het aanzien der vakbonden, die in de "socialistische landen" niet meer plegen te zijn dan onzelfstandige instrumenten van de partij. Met de benoeming van een der hoogste partijfunctionarissen tot voorzitter zouden de vakbonden meer gewicht krijgen en beter geëquipeerd zijn om de belangrijke rol te gaan spelen, die hen in de economische hervormingsplannen zijn toebedacht. Zo gezien kan TROFIN zijn nieuwe positie beschouwen als een, zij het riskante, uitdaging die hem de kans biedt zich opnieuw waar te maken. CEAUSESCU zelf pleitte tijdens het plenum voor belangrijk grotere bevoegdheden voor de vakbonden zonder overigens ook maar iets af te doen aan de leidende rol van de partij.

In dit verband liet de partijleider herhaaldelijk de

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

term "democratisering" en "participatie van de arbeiders" vallen als noodzakelijk alternatief voor de huidige "excessieve centralisatie".

Deze en dergelijke hervormingsplannen zijn blijkbaar ingegeven door de tegenvallende economische resultaten van de laatste jaren en zijn misschien wel verhaast door de verontrustende ontwikkelingen in Polen. Zij heten ten doel te hebben de partij en het volk dichter bij elkaar te brengen en de leidinggevende organen functioneler en efficiënter in te richten. Dat neemt niet weg dat CEAUCESCU de aangekondigde veranderingen onmiskenbaar heeft aangegrepen om door de ermee gepaard gaande personele mutaties weer eens "grote schoonmaak" in eigen huis te houden en zijn eigen positie nog meer te versterken.

TROFIN is - althans voorlopig - uit de selecte machtsgroep rond CEAUCESCU weggevallen. Tot deze kern, waartoe de permanente presidiumleden gerekend worden, die tevens lid zijn van het partijsecretariaat en het executief comité, behoort thans naast CEAUCESCU, NICULESCU-MIZIL en PANA ook vice-premier Manea MANESCU, die door het plenum in het permanent presidium werd gekozen. Deze verkiezing vergroot MANESCU's kansen om te gelegenertijd premier MAURER op te volgen, voor het geval deze de gevolgen van een recent auto-ongeluk niet te boven zou komen.

Op lager échelon zijn twee leden van het executief comité "de provincie ingestuurd" om leiding te geven aan lokale partijorganen, zogenaamd "met het oog op de toegenomen betekenis" van deze lagere organisaties. Verwacht wordt dat deze mutaties gevolgd zullen worden door nog meer personele zowel als structurele wijzigingen.

VERTROUWELIJK